

## 4.7 Vybrané kapitoly ze zeměpisu

### ▪ Charakteristika vyučovacího předmětu

Důraz je kladen zejména na prohloubení již získaných znalostí a provádění praktických činností spojených s běžným životem. Znalost krajinné sféry a jejích částí se dává do souvislostí s jinými vědními obory a cílem žáků by mělo být nejen chápat příčiny a následky jednotlivých přírodních jevů, ale i posuzovat a navrhnout možná opatření pro zachování rovnováhy v krajinné sféře. Při lokalizaci jevů a objektů v krajinné sféře je vše prezentováno v souvislostech se sociální a hospodářskou sférou. Dotváří se tak celkový obraz o světě, v jehož systému jsou jednotlivé lokality řazeny do určité hierarchie jak po jednotlivých sférách, tak i do určitých krajinných typů.

Aktuálně se snaží reagovat na události ve světě, pomáhá orientovat se v nich a hledat jejich příčiny a možné důsledky pro běžný život. V souvislosti s tím se vyžaduje i zaujetí individuálního postoje a návrh řešení následků. Vytváří také pocit spoluzodpovědnosti za kvalitu života na Zemi a své možnosti na řešení problémů ve vztahu člověka k přírodě nejen na individuální úrovni.

### Organizace výuky vybraných kapitol ze zeměpisu:

Jako základní studijní materiál jsou většinou používány učebnice Nakladatelství České geografické společnosti. Vyučovací předmět přednostně probíhá v odborné počítačové učebně s interaktivní tabulí a částečně také v kmenových třídách. Součástí výuky je i možnost doplňování učiva ze zdrojů na internetových stránkách předmětu. Terénní výuka se obvykle uskutečňuje jak v bezprostředním okolí školy (Větrníky, Malhotky,...), tak ve vybraných vzdálenějších lokalitách (Moravský kras, Pálava), kde je třída rozdělena do pracovních skupin. Studenti se pravidelně účastní zeměpisné olympiády na školní a okresní úrovni.

Vyučovací předmět je ve 4. ročníku součástí nabídky volitelných předmětů s časovou dotací 2 hodin týdně.

### Při výuce se používají zejména tyto formy výuky:

- výkladové hodiny propojené s diskusí
- samostatné řešení úkolů s vyhledáváním informací z různých zdrojů
- projekty ve skupinách vytvářené ve škole i jako samostatné práce
- hodiny s problémově pojatou výukou
- terénní výuka – vycházky a pozorování v terénu, zeměpisné exkurze

### ▪ Klíčové kompetence

#### 1. Kompetence k učení, kde žák

- samostatně vytváří referáty a výtahy, ke kterým čerpá informace z různých médií
- plánuje pracovní postup při teoretické přípravě i praktických činnostech
- využívá při výuce i samostatné přípravě pomůcky (mapa, buzola, glóbus,...) a také statistické údaje a grafy
- srovnává a kontroluje výsledky své práce s ostatními a objektivně ji hodnotí
- vnímá ocenění i radu ze strany druhých jako poučení pro další práci

#### 2. Kompetence k řešení problémů, kde žák

- rozpoznává a pojmenovává shodné, podobné a odlišné znaky geografických prvků
- vytváří platformu nebo hypotézu k danému problému nebo úkolu a ověřuje praktickou činností správnost řešení
- využívá již známé metody a rovněž hledá i vlastní způsob řešení problémů
- pojmenovává lokální, regionální a globální problémy a snaží se nalézt jejich řešení

- vnímá problém z různých úhlů pohledu a posuzuje výhody i nevýhody možných řešení

### **3. Kompetence komunikativní, kde žák**

- s porozuměním používá odbornou terminologii
- vyjadřuje své myšlenky a výsledky práce vhodnými komunikativními prostředky (slovně, graficky, matematicky,...)
- geografické názvy používá se správnou výslovností a pravopisem
- je schopen předvést výsledky své práce před spolužáky i na veřejnosti
- vhodně používá při komunikaci i moderní informační technologie

### **4. Kompetence sociální a personální, kde žák**

- spoluvytváří pozitivní pracovní klima ve skupině
- přejímá zodpovědnost na celkovém výsledku při řešení úkolů
- respektuje fyzické a duševní schopnosti a zdraví své i ostatních
- spoléhá se na vlastní úsudek a objektivně posuzuje míru spolehlivosti médií

### **5. Kompetence občanské, kde žák**

- své rozhodování provádí na základě posouzení osobních, skupinových a veřejných zájmů
- řídí se v běžném životě principy trvale udržitelného rozvoje života
- chová se zodpovědně ve vztahu k přírodě a životnímu prostředí
- ovládá a používá principy chování v krizových situacích
- sleduje dění ve svém okolí, zaujímá k němu postoj a pracuje na zlepšení životního prostředí

### **6. Kompetence k podnikavosti, kde žák**

- uplatňuje svoji kreativitu a snaží se o aktivní účast na výuce
- důsledně plní úkoly, které si sám stanovil i povinnosti vyplývající ze zadání vyučujícího

	<b>Předmět:</b> <b>Ročník:</b>	<b>VYBRANÉ KAPITOLY ZE ZEMĚPISU</b> <b>OKTÁVA / 4. ROČNÍK</b>				
	<b>TÉMA:</b>	<b>ŠKOLNÍ VÝSTUP – STUDENT:</b>	<b>UČIVO:</b>	<b>PRŮŘEZOVÁ TÉMATA, MEZIPŘEDMĚTOVÉ VZTAHY:</b>	<b>FORMY A METODY VÝUKY:</b>	<b>EVALUAČNÍ NÁSTROJ:</b>
1.	<b>ZEMĚ A VESMÍR</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>vysvětluje rozdíly mezi různými teoriemi o vzniku vesmíru</li> <li>vyhledává nejnovější informace z vesmírného výzkumu</li> <li>porovnává podobnosti a odlišnosti vesmírných těles</li> <li>orientuje se na noční obloze a rozeznává nejvýraznější souhvězdí a hvězdy</li> <li>vybírá důvěryhodné zdroje informací z různých médií</li> <li>vysvětluje příčiny a důsledky pohybů Země</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Výzkum vesmíru</li> <li>Pohyb hvězdné oblohy</li> <li>Země a její pohyby</li> </ul>	<i>OSV (Poznávání a rozvoj vlastní osobnosti, Seberegulace, Sociální komunikace, Morálka všedního dne, Spolupráce a soutěže)</i> <b>F</b>	Roz Dem AO Prax Graf Vy Dem Ilu PsU EX (okolí školy, pozorování oblohy)	<i>IZL IndZ PP AŽP PH</i> Fix Op ÚP RoD
2.	<b>KARTOGRAFIE</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>tvorí vlastní plány (trasa pochodu, okolí bydliště, mapka cesty autem,...)</li> <li>upravuje původní mapy při tvorbě tematických map</li> <li>vytváří na základě grafů a tabulek tematické mapy</li> <li>orientuje se v terénu s mapou a buzolou</li> <li>zná význam nejpoužívanějších mapových značek</li> <li>vytváří profil trasy a zjišťuje její převýšení</li> <li>ovládá základy práce s GIS na počítači</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Tvorba mapy</li> <li>Tematické mapy</li> <li>Orientace v terénu</li> <li>GIS</li> </ul>	<i>OSV (Poznávání a rozvoj vlastní osobnosti, Seberegulace, Sociální komunikace, Morálka všedního dne, Spolupráce a soutěže)</i> <b>M</b>	Roz Dem AO Prax Graf Vy Dem Ilu PsU EX (práce s mapou, tvorba mapy)	<i>IZL IndZ PP AŽP PH</i> Fix Op ÚP RoD
3.	<b>ATMOSFÉRA</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>analyzuje synoptické mapy a na základě vyčtených údajů</li> <li>provádí měření teploty, tlaku a rychlosti větru a porovnává získané údaje se synoptickými mapami</li> <li>graficky znázorňuje princip globální cirkulace na Zemi</li> <li>vysvětluje příčiny vzniku místních větrů</li> <li>vyhodnocuje klimadiagramy a přiřazuje je k určité oblasti</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Všeobecný cirkulační systém</li> <li>Podnebí - klimadiagramy</li> <li>Místní cirkulace</li> <li>Počasí - atmosférické fronty, předpověď, synaptické mapy</li> </ul>	<i>OSV (Poznávání a rozvoj vlastní osobnosti, Seberegulace, Sociální komunikace, Morálka všedního dne, Spolupráce a soutěže)</i> <b>Ch F</b>	Roz Dem AO Prax Graf Vy Dem Ilu PsU	<i>IZL IndZ PP AŽP PH</i> Fix Op ÚP RoD
4.	<b>HYDROSFÉRA A KRYOSFÉRA</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>doplňuje si mentální mapu o hlavním mořské proudy se znalostí jejich směrů a relativní teploty</li> <li>vytváří tematické mapy (např. říční síť, úmoří,...)</li> <li>porovnává řeky podle hlavních hydrologických charakteristik</li> <li>rozeznává útvary vytvořené ledovcem</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Voda v oceánech</li> <li>Voda na pevnině</li> <li>Kryosféra</li> </ul>	<i>OSV (Poznávání a rozvoj vlastní osobnosti, Seberegulace, Sociální komunikace, Morálka všedního dne, Spolupráce a soutěže)</i>	Roz Dem AO Prax Graf Vy	<i>IZL IndZ PP AŽP PH</i> Fix

		<ul style="list-style-type: none"> <li>vybírání údajů z médií a uvádí souvislosti změny klimatu a změny v rozložení ledovců</li> </ul>		<i>F</i> <i>Ch</i>	Dem Ilu PsU	Op ÚP RoD
5.	PEDOSFÉRA	<ul style="list-style-type: none"> <li>rozeznává hlavní půdní typy ve světovém měřítku i podle vertikální členitosti v ČR</li> <li>uvádí souvislosti mezi vlastnostmi půdních typů a půdotvornými činiteli</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Pedosféra - úvod</li> <li>Půdotvorné procesy</li> <li>Pásmová zonalita půd</li> <li>Výšková stupňovitost půd</li> </ul>	<i>OSV (Poznávání a rozvoj vlastní osobnosti, Seberegulace, Sociální komunikace, Morálka všedního dne, Spolupráce a soutěže)</i> <i>Bi</i> <i>Ch</i>	Roz Dem AO Prax Graf Vy Dem Ilu PsU	<i>IZL</i> <i>IndZ</i> <i>PP</i> <i>AŽP</i> <i>PH</i> Fix Op ÚP RoD
6.	LITOSFÉRA	<ul style="list-style-type: none"> <li>charakterizuje a zdůvodňuje rozložení hornin v zemském tělese a vlastnosti jeho jednotlivých vrstev</li> <li>vytváří tématické mapy a grafy</li> <li>lokalizuje v mapě hlavní litosférické desky a směr jejich pohybu</li> <li>uvádí souvislosti a příklady mezi pohybem litosférických desek a vznikem pohoří, sopečnou činností a zemětřesením</li> <li>uvádí a lokalizuje příklady působení exogenních činitelů</li> <li>určuje horniny pomocí petrologického klíče</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Složení zemského tělesa</li> <li>Globální desková tektonika</li> <li>Vznik pohoří</li> <li>Sopečná činnost a zemětřesení</li> <li>Působení exogenních činitelů</li> <li>Horniny a hominový cyklus</li> </ul>	<i>OSV (Poznávání a rozvoj vlastní osobnosti, Seberegulace, Sociální komunikace, Morálka všedního dne, Spolupráce a soutěže)</i> <i>F</i> <i>Ch</i>	Roz Dem AO Prax Graf Vy Dem Ilu PsU EX (okolí školy)	<i>IZL</i> <i>IndZ</i> <i>PP</i> <i>AŽP</i> <i>PH</i> Fix Op ÚP RoD
7.	BIOSFÉRA	<ul style="list-style-type: none"> <li>uvádí, lokalizuje a charakterizuje jednotlivé geobiomy</li> <li>porovnává různé typy krajiny a charakterizuje jejich možnosti využívání člověkem a případná ohrožení</li> <li>lokalizuje nejvýznamnější chráněné světové přírodní oblasti a evropské biosférické rezervace</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Geobiomy - tropický deštný les, savana, pouště a polopouště, stepi, subtropické oblasti, lesy mírného pásu, tajga, tundra, polární oblasti</li> <li>Krajina a životní prostředí</li> <li>Ochrana přírody</li> </ul>	<i>OSV (Poznávání a rozvoj vlastní osobnosti, Seberegulace, Sociální komunikace, Morálka všedního dne, Spolupráce a soutěže)</i> <i>EV (Problematika vztahů organismů a prostředí, Člověk a životní prostředí)</i> <i>Bi</i>	Roz Dem AO Prax Graf Vy Dem Ilu PsU EX (okolí Bučovic)	<i>IZL</i> <i>IndZ</i> <i>PP</i> <i>AŽP</i> <i>PH</i> Fix Op ÚP RoD
8.	SOCIOEKONOMICKÁ GEOGRAFIE	<ul style="list-style-type: none"> <li>vytváří grafy na základě statistických demografických údajů</li> <li>provádí samostatně výzkum na zadané téma a sestavuje na základě získaných údajů statistické i grafické vyhodnocení</li> <li>chápe hierarchické uspořádání sídel a uvádí různé příklady ve světovém i místním měřítku</li> <li>chápe rozdílný význam zemědělství v jednotlivých světových regionech</li> <li>lokalizuje naleziště strategických surovin a případně uvádí souvislosti s politickými a vojenskými konflikty</li> <li>posuzuje závislost průmyslových odvětví na různých lokalizačních faktorech</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Obyvatelstvo</li> <li>Sídla</li> <li>Zemědělství</li> <li>Těžba</li> <li>Průmysl</li> <li>Služby a cestovní ruch</li> </ul>	<i>OSV (Poznávání a rozvoj vlastní osobnosti, Seberegulace, Sociální komunikace, Morálka všedního dne, Spolupráce a soutěže)</i> <i>IVT</i>	Roz Dem AO Prax Graf Vy Dem Ilu PsU	<i>IZL</i> <i>IndZ</i> <i>PP</i> <i>AŽP</i> <i>PH</i> Fix Op ÚP RoD

		<ul style="list-style-type: none"> <li>• zdůvodňuje rozdíly v rozvoji průmyslových odvětví mezi světovými regiony</li> <li>• lokalizuje hlavní světové turistické oblasti a jejich památky</li> </ul>				
9.	REGIONÁLNÍ GEOGRAFIE	<ul style="list-style-type: none"> <li>• uvedené výstupy platí pro všechny uvedené regiony)</li> <li>• porovnává makroregiony z různých hledisek (poloha, přírodní poměry, hospodářství, kultura,...)</li> <li>• hodnotí přírodní bohatství regionu</li> <li>• dělí státy podle vyspělosti v makroregionu i v celosvětovém srovnání</li> <li>• charakterizuje celkově převažující zaměření ekonomiky makroregionu</li> <li>• charakterizují způsob života obyvatelstva</li> <li>• hodnotí význam makroregionu ve světovém měřítku</li> <li>• lokalizuje a pojmenovává základní místopisné názvy</li> <li>• specifikuje na příkladech přednosti a problémy daného regionu</li> <li>• reaguje na události v jednotlivých regionech a popisuje důsledky těchto událostí v místním i světovém měřítku</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Arktické oblasti a Antarktida</li> <li>▪ Afrika</li> <li>▪ Austrálie a Oceánie</li> <li>▪ Amerika</li> <li>▪ Asie</li> <li>▪ Evropa</li> </ul>	<p><i>OSV (Poznávání a rozvoj vlastní osobnosti, Seberegulace, Sociální komunikace, Morálka všedního dne, Spolupráce a soutěže)</i></p> <p><i>VMEGS (Globalizační a rozvojové procesy, Globální problémy, jejich příčiny a důsledky, Humanitární pomoc a mezinárodní rozvojová spolupráce, Žijeme v Evropě</i></p> <p><i>MKV (Základní problémy multikulturních rozdílů)</i></p> <p><i>MV (Mediální produkty a jejich významy, Uživatelé, Role médií v moderních dějinách)</i></p>	Roz AO Prax Graf Vy Ilu PsU	<i>Fix Op ÚP RoD IZL IndZ PP HPP PH</i>
10.	ČESKÁ REPUBLIKA	<ul style="list-style-type: none"> <li>• používá s porozuměním základní místopisné pojmy popisující územní objekty v terénu a jejich znázornění v mapách</li> <li>• popisuje a lokalizuje hlavní přírodní prvky a útvary</li> <li>• charakterizuje přírodní podmínky a jejich odlišnosti na území naší republiky</li> <li>• rozlišuje různé ekonomické a administrativní postavení center a periférií</li> <li>• popisuje a zdůvodňuje rozmístění a změny ve vývoji obyvatelstva a sídel</li> <li>• analyzuje postavení Česka na základě porovnání statistických údajů</li> <li>• uvádí souvislosti rozdílných vztahů k různým zemím také s naším členstvím v EU a NATO</li> <li>• charakterizuje přírodní i socioekonomické podmínky jednotlivých krajů</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Česká republika - úvod</li> <li>▪ ČR - přírodní podmínky</li> <li>▪ ČR - socioekonomické prostředí</li> <li>▪ ČR - kraje</li> </ul>	<p><i>OSV (Poznávání a rozvoj vlastní osobnosti, Seberegulace, Sociální komunikace, Morálka všedního dne, Spolupráce a soutěže)</i></p> <p><i>MKV (Základní problémy multikulturních rozdílů)</i></p> <p><i>EV (Životní prostředí regionu a ČR)</i></p>	Roz AO Prax Graf Vy Ilu PsU	<i>Fix Op ÚP RoD IZL IndZ PP HPP PH</i>